

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

לד-לד

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה

לעילוי נשמת
ר' ציון ב"ר יהודה ע"ה ירון
נפטר ביום י"ט תשרי ה'תשפ"ד
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י יו"ח שיחיו

JEWISH CHILDREN:
Get your own letter in a Sefer Torah!
<http://www.kidstorah.org>

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. הפרשת מעשר לראשונה – על ידי מי?

כאשר מפרט הרמב"ם¹ את המצוות שקיימו לפני מתן תורה – על ידי אדם הראשון, נח, אברהם, יצחק, יעקב ועמרם – הוא אומר: "ויצחק הפריש מעשר". הראב"ד חולק על דבריו ואומר, שאברהם הפריש מעשר. מסבירים המפרשים², שדעתו של הרמב"ם מסתמכת על הפסוק³ "וימצא בשנה היא מאה שערים", אשר עליו מפרשים חז"ל⁴, ש"מדד אותה מפני המעשרות". ואילו הראב"ד מסתמך על הפסוק⁵ "ויתן לו מעשר מכל"⁶.

מתעוררת השאלה: כיון שאנו מוצאים כבר את ענין המעשר אצל אברהם, מדוע אומר הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר"?

אמנם, יש המסבירים, שבפסוק "ויתן לו מעשר מכל" אין הכוונה שאברהם נתן מעשר למלכי צדק⁷, אלא שמלכי צדק נתן מעשר לאברהם⁸, שאז נעשה אברהם כהן⁹.

אלא שבכך מובן רק מדוע אין הרמב"ם

- (1) הל' מלכים רפ"ט.
- (2) רדב"ז, כס"מ, מגדל עז.
- (3) תולדות כו, יב.
- (4) ב"ר פס"ד, ו (הובא גם בפירוש"י עה"ת שם).
- (5) פרשתנו יד, כ.

(6) במגדל עז שם "מדרשות חלוקות הם כו" ומפרש שהראב"ד לא ס"ל הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. ודבריו צ"ע. כי בפשטות, כונת הראב"ד בהשגתו על הרמב"ם הוא (א) על שלא מנה הפרשת מעשר עם המצוות דאברהם, (ב) על מה שמנה מצוה זו בין המצוות שנתחדשו ע"י יצחק. אבל גם לדעת הראב"ד י"ל שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. והרי כן דעת רש"י (תולדות כו, יב) ורמב"ן (שם כו, ה) שהביאו הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה' – אף שפירשו (לך לך יד, כ) שאברהם נתן מעשר.

(7) כי לא ה' לו ממה ליתן שהרי אמר "אם מחוט גו" (מגדל עז שם. רד"ק בשם אביו. מקומות שנסמנו בהערה (9). ולדעת הראב"ד שאברהם הפריש מעשר – יש לומר שס"ל (א) שאברהם נתן מעשר "מכל אשר לו" ולא מן השבי (כדפירוש"י שם – ראה ריב"א וגו"א שם). (ב) שכיון שהשלה נקנה לאברהם, אלא שויתר עליו למלך סדום – ויתר רק על שלו אבל לא על המעשר שהוא לגבוה (ריב"א, פירוש טור הארוך, אה"ח (פסוק כא) וראה גם רמב"ן כאן). (8) בזהר (ח"א פו, ב) שהקב"ה נתן מעשר לאברהם. אבל גם לפי פירוש זה מוכח שקיימו אז מצות מעשר למטה, כי מצותיו של הקב"ה הם ע"י שהאדם מקיים המצוות (תו"א לד, ד). (9) ריב"א. פירוש טור הארוך בשם "יש מפרשים". חזקוני.

אומר "אברהם הפריש מעשר", אבל אין זה תירוץ על דברי הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר": כיון שכבר לפני יצחק הפריש מעשר¹⁰, כיצד אפשר למנות זאת בין המצוות שנתחדשו על ידי יצחק?

יש מפרשים¹¹, שכיון שמדאורייתא חל המעשר רק בגידולי קרקע, הכרחי לומר, שהפסוק "ויתן לו מעשר מכל" המופיע לגבי אברהם, לא היה מפני מצות מעשר.

אך פירוש זה אינו מתקבל כל כך לפי דברי הרמב"ם: כיון שאברהם אבינו קיים גם מצוות דרבנן¹², ולפחות מדרבנן¹³ חלה חובה מוחלטת¹⁴ לתת מעשר מכל הרווחים¹⁵, סביר לומר, שהוא נתן "מעשר מכל" כמצות מעשר דרבנן, אם כי לא כמצוה וחובה לזרעו אחריו.

ולפי זה, מוזכר בתורה במפורש, שאברהם הפריש מעשר, ולפחות בעצמו, כדלעיל. וכאשר כותב הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר" היה עליו להבהיר את ההבדל בינו לבין אברהם בענין זה?

ההסבר לכך הוא: לדעת הרמב"ם¹⁶, משמעות הפסוק "ויתן לו מעשר מכל", המוזכר רק כאן, היא, שאברהם נתן מעשר משלל המלחמה שעליה מסופר כאן. וכיון שחוקי משלל המלחמה, אין אנו מוצאים שאברהם נתן

(10) אין לתרץ כי בכלל אין זה ענין מעשר שלנו, כי"א כמוש"כ הרד"ק בשם אביו (הובא גם בטור הארוך) שמלכי צדק אמר לאברהם "תוכל לקחת המעשר מן הכל... כי כל מציל ממון חבירו המעשר הוא שלו על שטרף להצילו". כי א"א לפרש כן בדעת הרמב"ם כי [נוסף על שלפי"ז הו"ל לכתוב ששם תיקן דין זה (אף שבדוחק יש לתרץ שהרמב"ם מונה כאן רק מצות שהיו קודם מ"ת ולא דינים)] ברמב"ם לא נמצא דין זה שהמציל ממון חבירו המעשר הוא שלו.

(11) רדב"ז בהל' מלכים שם.

(12) יומא כח, ב.

(13) מדרשת הספרי (הובא בתו"ד עשר תענית ט, א – ובספרי שלפנינו ליתא) על הפסוק עשר תעשר, משמע קצת שהוא דאורייתא. אבל צ"ע שלא נזכר זה בפוסקים.

(14) טו"ז יו"ד שסל"א סקל"ב.

(15) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ו ה"ה. טור וש"ע יו"ד ר"ס רמט.

(16) ודוקא לפירוש זה יומתק ההמשך בכתוב: אשר מגן צריך בידך (הרכוש והנשים והעם) ויתן לו מעשר מכל (אשר מגן), משא"כ לדעת רש"י – הובאה לעיל הערה 7.

ממש.

... על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן, שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם. שזהו במיוחד – על ידי הוספה בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין²), כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלוונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מו.

כמדובר כמ"פ, אַז ס'איז שוין ״כלו כל הקצין״¹⁷, און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מודיע געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאַן, און מ'האָט שוין אויך ״צוגעפּוצט די קנעפּ״, און לויט אַלע סימנים איז דורנו דער דור האחרון פון גלות ובמילא דער דור הראשון פון גאולה. ועפ"ז איז מובן, אַז ס'איז אַן ענין שהזמן גרמא – אַז מ'זאָל זיך גרייטן בפועל צו ״לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך״, תיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל, אַז בדורנו זה במיוחד (דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה) שטייט בהדגשה יתירה די עבודה פון ״לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך״, וקנין כל העשר ארצות – איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס דאַרף זיך לכל לראש אַפּשפּיגלען אין דער עבודה מעין זה פון אידן, דורך דעם וואָס ער איז מוסיף אין לימוד התורה, ניט נאָר לויט זיינע ג' מוחין השייכים למדות, נאָר אויך ג' מוחין בעצם. וואָס דאָס איז במיוחד – דורך מוסיף זיין אין לימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין²), כולל – בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

(משיחות ש"פ לך לך, י"א מרחשון תשנ"ב)

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) ראה גם שיחת ח' חשון שנה זו.

כמדובר כמ"פ שכבר ״כלו כל הקצין״¹⁷, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הודיע שכבר עשו תשובה, וגם את ״הכפתורים כבר ציחצחו״, ולפי כל הסימנים הרי שדורנו הוא הדור האחרון לגלות ובמילא הדור הראשון לגאולה. עפ"ז מובן שזהו ענין שהזמן גרמא – לערוך כבר את ההכנות בפועל ל"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד

לך לך

לקוטי

שיחות

כח למצוות שאנו מקיימים לאחר מתן תורה²⁵. לפיכך מזכיר הרמב"ם לגבי אברהם רק את מצוות מילה ותפילת שחרית, למרות שהוא קיים את כל התורה, כדלעיל, כי דוקא מצוות אלו מתייחסות גם עתה לאברהם, למרות שאנו מקיימים אותן מפני שניתנו למשה מסיני, ולא מפני אברהם²⁶ – כי הוא נתן את הכה לקיומן.

מעשר, יש לומר, שמעשר זה היה בדומה למצוות תרומת המכס¹⁷, של שבי ומלקוח שלקחו במלחמת מדין, אשר מצוה זו אינה¹⁸ נוהגת לדורות. לפיכך אומר הרמב"ם ״יצחק הפריש מעשר״, כי אצל יצחק מוצאים לראשונה הפרשת מעשר מסוג זה, שנקבעה כמצוה לדורות¹⁹.

אמנם, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה²⁰, אך בכל זאת אנו רואים, שהרמב"ם מפרט כאן רק מצוות שמסופר בתורה במפורש על קיומן²¹.

ב. מצוות המוזכרות במפורש – מיוחדות מכל השאר

יש לומר, שההיחוד וההבדל שבין המצוות המוזכרות בתורה לגבי כל אחד מהאבות במפורש, לעומת הענין ש"קיימו כל התורה", הוא:

(א) את הענינים המוזכרים במפורש קיים כל אחד מהאבות מפני מהותו שלו. כלומר, העבודות המפורשות אצל אברהם קשורות לקו החסד – מדתו של "אברהם אהבי"; העבודות המפורשות אצל יצחק קשורות לקו הגבורה – מדתו של יצחק, "פחד יצחק"; והעבודות המפורשות אצל יעקב קשורות לקו התפארת – מדתו של יעקב²². לעומת זאת, את שאר המצוות, שאינן מפורטות במפורש, קיימו האבות מפני ההתכללות, שכל הספירות כלולות זו מזו²³.

(ב) המצוות המוזכרות אצל האבות במפורש הן אלו שהן בעיקר²⁴ ה"סימן לבנים" ונתינת

(17) מטות לא, כח.

(18) ספהמ"צ להרמב"ם שרש ג'.

(19) צפע"ג הל' מת"ע שם. וראה גם צפע"ג פרשתנו ע' דו.

(20) קדושין פב, א. יומא שם.

(21) ועפ"י סרה קושיית הלח"מ בהלכות מלכים שם.

(22) ראה תר"א ותו"ח ר"פ תולדות.

(23) ראה ד"ה זכור תרס"ה סעיף ט.

(24) ובדוגמת המבואר בתו"ח לך לך (פד, ג) הטעם מה שסיפרה התורה עשיית החסד דאברהם רק לאחריו בואו לארץ כנען – כי ע"י עבודתו או דוקא (משא"כ קודם בואו לארץ כנען) נמשך האור למטה, וה"י סימן ונתינת כח לבנים.

ג. מעשר על ידי אברהם – חסד ונתינת כח

מכל האמור לעיל מובנים שני ענינים מנוגדים בדברי התורה על אברהם "ויתן לו מעשר מכל":

(א) שנתנת מעשר קשורה לקו החסד. בכך היא שונה מהפרשת המעשר הנובעת מכך ש"יצחק הפריש מעשר", הקשורה לקו הגבורה, ככל מעשי יצחק.

(ב) למרות זאת, גם המעשר שנתן אברהם מהווה נתינת כח מסיימת למצוות הפרשת מעשר שאנו מקיימים עתה, למרות שעיקר נתינת הכה למצוה זו הוא מהפרשת המעשר על ידי יצחק. שהרי, כיון שכל המצוות ומעשי האבות התורה מספרת עליהם הם סימן לבנים, ומהווים נתינת כח לקיום המצוות על ידינו, והרי תרומת המכס אינה נוהגת לדורות, לכן יש לומר, שהמעשה "ויתן לו מעשר מכל" מהווה נתינת כח גם למצוות מעשר הנוהגת לדורות, ולא רק לענין חד פעמי של מלחמת מדין, אשר גם נאמר עליו ציווי מפורש המפורט בשעת מעשה.

ד. המסר: "לה' הארץ ומלואה"

ההסבר לכל האמור לעיל הוא:

המשמעות הכללית של מצוות מעשר, שחובה לתת ללוי, וכן של מעשר כספים שיש לתת לצדקה, הוא – "לה' ארץ ומלואה",

(25) תו"ח שם פג, סעי'ג ואילך. לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 35. ח"ג [המתורגם] ע' 11. (ועד"ז – ראה רמב"ן פרשתנו יב, ו).

(26) פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 49 הערה 6.

(27) לשון הכתוב תהלים כד, א.

הוספה

בשורת הגאולה

מה.

יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתי כמ"פ) שהרבנים צריכים לפרסם הפסקי־דין ש"כלו כל הקיצין"¹, ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") – כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עניני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

. . . אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. – "אין הדבר תלוי אלא בתשובה" הי' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה"², זה משיח צדקנו,

. . . והעיקר – שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש"מראה באצבעו ואומר זה", ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עומדת כבר על סף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

(בעת ביקור הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א, ו' חשוון תשנ"ב)

- 1) סנהדרין צו, ב.
- 2) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

שכל מה שיש ליהודי שייך לה'. לכן עליו לתת בראש ובראשונה עשירית, מן המובחר²⁸ ללוי, אשר "הוי' הוא נחלתו"²⁹, ורק לאחר מכן הוא רשאי להשתמש בחלקים האחרים לצרכיו שלו.

אך הוראה זו אינה נלמדת רק ממצות מעשר הניתן ללוי, אלא אף ממתנות כהונה. כפי שמרחיב בעל ספר החינוך במצות בכור³⁰ – הראשונה בתורה מכ"ד מתנות כהונה – בהסבירו שזאת "למען דעת שהכל שלו". ועם זאת מובן, שבמצות מעשר יש הוראה מיוחדת שאינה קיימת במתנות כהונה.

ה. יצחק – עבודה מלמטה למעלה

לפי זה יובן הקשר של מעשר דוקא לעבודתו של יצחק: ההבדל בין עבודתו של אברהם, קו החסד, לבין עבודתו של יצחק, קו הגבורה, הוא³⁶: עבודתו של אברהם היא באופן של המשכה מלמעלה למטה. כלומר, הוא "המשיך" והוריד את ה"מעלה" אל תוך ה"מטה", אך המציאות של ה"מטה" נותרה למטה, ללא התרוממות. לעומת זאת, עבודתו של יצחק היא "העלאה מלמטה למעלה", הוא רומם את המטה והפך אותו עצמו, מצד מהותו שלו, לכלי לאלקות. כפי שהוסבר פעם בהרחבה³⁷ הטעם לחפירת הבארות על ידי יצחק, שמשמעותה היא: לא להביא מים חיים ממקום אחר ולהכניסם למקום זה, אלא להעלות ולרומם את המים החיים

מצד אחד אין במצות מעשר פירות מסויימים שדוקא אותם יש להפריש כמעשר ולתתם ללוי, בשונה מרוב מתנות כהונה³¹, אשר בהן נקבע מלכתחילה במדויק, אף לפני הנתינה לכהן, חלקים מסויימים שדוקא אותם יש לתת לכהן. מכך רואים, שכל פרי שהוא, אף אלו שמפרישים אותם אחר כך, שייך לפני כן לחלוטין לבעלים.

הדבר יובן באמצעות הבהרת שני ניגודים שישנם במצוה זו:

מצד אחד אין במצות מעשר פירות מסויימים שדוקא אותם יש להפריש כמעשר ולתתם ללוי, בשונה מרוב מתנות כהונה³¹, אשר בהן נקבע מלכתחילה במדויק, אף לפני הנתינה לכהן, חלקים מסויימים שדוקא אותם יש לתת לכהן. מכך רואים, שכל פרי שהוא, אף אלו שמפרישים אותם אחר כך, שייך לפני כן לחלוטין לבעלים.

ומצד שני: אף לפני ההפרשה נקבעה הכמות – עשירית, לא פחות ולא יותר, "אין מעשרין באומד"³² – שאותה יש לתת ללוי, בשונה מתרומה, למשל³³, אשר אין לה כלל שיעור

28) ראה רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ג (לענין מעשר ראשון) וסוף הל' איסורי מובה (לענין צדקה לעניים, אשר שיעור הבינוני שבה הוא "אחד מעשרה בנכסיו") (הל' מת"ע שם. י"ד שם).

29) שופטים י"ב, ב.

30) מצוה י"ח.

31) כולן מניוית בגמרא (ב"ק ק', ב. חולין קלג, ב) וברמב"ם (ריש הל' ביכורים). והרי "מעשר במקדש" ו"ארבע בירושים" (חוקי מביכורים), וגם "מתנות", שדה אחוזה, שדה חרמים וגזול הגר (שבגבולין) – הם דברים מסויימים שאינם תלויים בהבעלים, וגם פדיון הבן ופטר חמור – אף שהסלעים והשה אינם מסויימים – הרי הבן והחמור הנפדים הם דברים מסויימים.

32) ומתנות שאינן קבועות ותלויות בהפרשת הבעלים – הרי אין להם שיעור (כדלהלן בפנים ובהערה 33).

33) בנוגע לתרומת מעשר – ראה להלן הערה 35.

34) רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ד.

35) וכן ביכורים, הלה וראשית הגז אין להם שיעור מה"ת. וגם מדרבנן יכול להוסיף על השיעור שקבעו (רמב"ם הל' ביכורים פ"ב ה"ז. רפ"ה. פ"ה ה"ח).

34) רמב"ם הל' תרומות פ"ג ה"ד.

35) ואפילו יותר מבתרומת מעשר – אף שגם בה ב' קצוות הנ"ל – כי מכיון שמעשר מותר לורים (משא"כ תרומת מעשר) ו"אין בו קדושה כלל" (רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ב. וראה להלן הערה 69), הרי בו דוקא מתבטא אשר גם עניני הרשות של האדם שייכים לגבוה.

36) ויש לומר שגם זה מה שתרו"מ מבטאת הענין דלה' האריך ומלואה יותר משאר המתנות כהונה (בדומה למעשר), הוא לפי שגם היא (א) נקראת "מעשר" (קרח י"ח, כו). (ב) באה "מן המעשר". (ג) בחינת גבורה (ראה להלן סעיף ה', ורק שהיא גבורות ממותקות) – אה"ת ראה ע' תשטז.

36) ראה בכ"ז תו"א ותו"ח ר"פ תולדות. ד"ה אריב"ל עתיד הקב"ה תרח"ק (סה"מ קונט" ח"ב) פ"ז ואילך – וראה לקו"ש חט"ז ע' 194 ואילך.

37) לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 25. וראה גם בהמצויין בהערה שלפנ"ו.

עצמו, אלא מלמעלה למטה⁵¹.

לפיכך אומר הרמב"ם שהמעשר שאנו מפרישים, המוכיח שרכושו של האדם שייך מצד עצמו לקב"ה, אינו נובע מהפרשת המעשר של אברהם אבינו, אלא מכך ש"יצחק הפריש מעשר", כי הוא מדד את התבואה, כדי לדעת את כמות המעשר, אף לפני ידיעתו אודות הנס, שצמחה כמות גדולה פי מאה מהמצופה. אך יחד עם זאת מספרת התורה גם על "ויתן לו מעשר מכל" של אברהם אבינו, כי מכך נלמדת הוראה ונתינת כוח מיוחדת לגבי המעשר שאנו מפרישים, שאין ללמדה מהמעשר של יצחק.

ז. בפנימיות: יצחק "זרע צדקה"

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את הנאמר בפרקי דרבי אליעזר⁵² על הפסוק "וירע יצחק": "וכי יצחק זרע דגן ח", אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים, כדאיתא זרעו לכם לצדקה".

מהי התמיהה "וכי יצחק זרע דגן ח"? על כך מסבירים⁵³: כיון שהאבות היו רועי צאן ונדדו ממקום למקום, ואילו זריעת דגן אפשרית רק כאשר נמצאים במקום קבוע, לכן מסיקים בפרקי דרבי אליעזר שב"וירע יצחק" אין הכוונה לומר ש"זרע דגן", אלא "זרע צדקה".

אך לפי הסבר זה אין מובן:

(א) אמנם הכרחי לומר שיצחק לא זרע דגן, אך מה נורא בכך, עד כדי שאומרים על זאת "ח"י"⁵⁴?

(ב) במדרש ובפירוש רש"י⁴ מוסבר שיצחק אכן זרע דגן. בכך אין פלא, כי אנו מוצאים הרבה דעות חלוקות במדרשי חז"ל. אך יש כלל, שלא ייתכנו סברות מנוגדות

(51) ולכן "ויקרא גו' א"ל עולם" בא ע"י "ויטע אשל" – גמ"ח – המשכה מלמעלה למטה.

(52) רפ"ג.

(53) ביאור הרד"ל לפרד"א שם.

(54) בהוצאת הרד"ל השמיט התיבות ח"ו. אבל כ"ה בכל הדפוסים שראיתי. וכן הובא בכפתור ופרח פ"א ד"ה האבות.

לחלוטין⁵⁵. וכיצד ייתכן, שלדעת המדרש ורש"י יצחק אכן זרע דגן, ואילו לדעת פרקי דרבי אליעזר מופרך הדבר עד כדי ההתבטאות "וכי יצחק זרע דגן חס ושלוס"?

ההסבר לכך הוא: גם לפי פרקי דרבי אליעזר המשמעות של "וירע יצחק" היא כפשוטה, שיצחק זרע דגן, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁵⁶. ובאמירה "וכי יצחק זרע דגן ח", אלא... זרע צדקה" הכוונה היא לבטא את המשמעות הפנימית של "וירע":

על האבות נאמר "הן הן המרכבה"⁵⁷, שכל איבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עולם הזה... כל ימיהם⁵⁸.

ולכן חס ושלוס לומר שהתוכן והמהות של "וירע" אצל יצחק היא זריעת דגן⁵⁹. לכן נאמר בפרקי דרבי אליעזר שהמשמעות הפנימית של "וירע יצחק", אשר בחיצוניות היא אכן זריעת דגן, היתה "זרע צדקה": יצחק היה צריך לתקן את ענין המעשרות, וכיון שמצות מעשר מן התורה חלה דוקא בתבואה, ודוקא בתבואה השייכת לאדם עצמו⁶⁰, לכן הוא זרע דגן לצורך הפרשת מעשר. משום כך הוא לא "זרע דגן", אלא לאמיתו של דבר הוא "זרע צדקה"⁶¹ – "ולא נעשו מרכבה רק לצדון העליון לבדו"⁵⁸.

ח. המעשר של אברהם –

גשמיית ממש

לפי האמור לעיל מובנת מעלת המעשר שנתן אברהם על פני המעשר שנתן יצחק:

(55) תוספות (ד"ה איכא דאמרי) ביצה יג, א. וראה דרכי שלום כללי הש"ס (נדפס בשד"ח כרך י"ד) כלל תט.

(56) שבת סג, א. ור"ש.

(57) ב"ר פמ"ו, ו. פב, ו.

(58) תנאי פכ"ג.

(59) ומה שאינו מתמה על שארי ענינים הגשמיים של האבות – מובן עפ"י מ"ש בתו"ח יחיו (קב, ב) שהטעם מה שהאבות היו רועי צאן דוקא, לפי ש"אין בעסק זה שום טרדא כלל, וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו". משא"כ "בעבודת האדמה יש טרדא ודאגה בחרישה וזריעה וקצירה".

(60) רמב"ם הל' מעשר פ"ב ה"ב.

(61) ובדוגמת "המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו" (שבת צג, סע"ב), כי מכיון שהכלי טפלה להאוכל אין זה ענין של הוצאת כלי.

ולפיכך, אמנם, הרכוש שממנו הפריש יצחק מעשר היה רכוש טבעי, לפי ידיעתו של יצחק, והוא קיים מצוה ב"מטה", אך הוא עשה זאת באופן של העלאה, שהרכוש יצא מהיותו "מטה" והתעלה להיות מצוה, עד שזו הפכה להיות כל מהותו⁶⁶.

לעומת זאת במעשר שנתן אברהם, אמנם השלל ניתן כהמשכה מלמעלה, על ידי נס שהתרחש בו, אך המצוה נמשכה אל תוך הרכוש, כפי שהוא במהותו שלו – מטה.

י. גם הגשמיית צריכה להיות חדורה באלקות

לפיכך יש צורך בנתינת כח למצות מעשר כפי שניתנה לנו לאחר מתן תורה גם מהפרשת המעשר על ידי אברהם, ולא רק מהפרשת המעשר על ידי יצחק⁶⁷:

מצות מעשר מדגישה, שגם הענינים הפרטיים שעושה האדם מצד טבעו⁶⁸, אשר גם לאחר העבודה של "לשם שמים" ו"דעהו" הם נשארים "מעשיך" ו"דרכיך"⁶⁹ – צריכים להיות חדורים באלקות,

בענין הפרש שבין שהם לישפה, שהם דוגמת אברהם ויצחק (שם כו, סע"ד).

(66) ובדוגמת הידוע (ד"ה ועשית ח"ש תרס"ו. תורת שלום ע' 51, 184) שהעבודה שמצד היחוד מלמטה למעלה הוא הפרישות וההפשטה מעניני העולם, והעבודה שמצד היחוד מלמעלה"ט הוא שהוא נתנה מהגשמי אלא שזה עצמו הוא הנאה אלקית.

(67) ויש לומר שהמעשר דיצחק הבא לאחרי המעשר דאברהם הוא דוגמת מה שגם עכשיו (לאחרי מ"ח) הפרשת מעשר ללוי (גבורה) באה לאחרי הפרשת תרומה לכהן (חסד).

(68) שזה (משא"כ תאוה חומרית) צ"ל בשביל קיום העולם (ראה יומא סט, ב: נקטלי' [ליצרא דעבירה] כליא עלמא. וראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 91, 90, הטעם מה שלדעת ר' ישמעאל [חולין טז, ב] "משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה", כי בשביל הכוונה "דירה בתחתונים" צריך לברר גם בשר זה.

(69) וגם זה נרמז במצות מעשר, אשר גם חלק המעשר, גם לאחרי שהופרש וניתן ללוי (ש"ה' הוא נחלתו"), לא רק שמותר הוא לזרים, אלא גם לשלוי אוכלו, אין שום דינים באכילתו [ולא ככ"ד מתנות כהונה, אשר (גם הורוע לחיים וקובה שמותר להאכילן לכלבים) (רמב"ם הל' ביכורים פ"ט ה"כ), שככהנים אוכלין אותן] "אין נאכלות אלא צלי" (חולין קלב, ב. רמב"ם שם הכ"ב).

הרכוש שקיבל אברהם במלחמה היה גם בגלוי⁶² רכוש גשמי. ולכן כאשר אברהם נתן מרכוש זה מעשר לשם, אשר היה "כהן לא"ל עליון"⁶³, הוא הראה, שגם הגשמיית שייכת לקדושי-ברוך-הוא. לעומת זאת יצחק, אשר מלכתחילה לא היתה זריעתו בכוונה של "זרע דגן", הרי על ידי נתינת מעשר מסוג זה של דגן אין מודגש שגם הגשמיית שייכת לקב"ה.

בדומה ליתרון שיש ב"וכל מעשיך לשם שמים" ו"יבכל דרכיך דעהו"⁶⁴ על פני קיום המצוות בדברים גשמיים: את הדבר הגשמי שבו מקיימים את המצוה מייעד האדם מלכתחילה לקיום המצוה, ולכן אין מודגש בכך גשמיית ממש היא אלקות. ואילו העבודה של "וכל מעשיך לשם שמים" ו"יבכל דרכיך דעהו" מוכיחה שגם המעשים והדרכים האישיים של האדם הם "לשם שמים" ובאופן של "דעהו".

ענין זה אינו סותר לאמור לעיל, בסעיפים ה' ו', שדוקא המעשר של יצחק מבטא שגם העולם הוא אלקות, כי אדרבה: זוהי עבודתו של יצחק, "העלאה מלמטה למעלה", כפי שיוסבר להלן.

ט. אברהם: ה"מטה" נשאר

למטה

ב"העלאה מלמטה למעלה" מעלים את ה"מטה" עצמו, אך זהו כיוון של "העלאה": הוא מתרומם ויוצא מדרגתו הנחותה. לעומת זאת, ב"המשכה מלמעלה למטה", אמנם המשכת האלקות אל ה"מטה" היא מלמעלה, ולא ממנו עצמו, אך ההמשכה חודרת אליו כפי שהוא נמצא למטה⁶⁵.

(62) אבל בפנימיות, כל עניני האבות היו עניני אלקות. וראה תו"ח שם שהטעם האמיתי למה שהאבות היו רועי צאן (אף שבפשוטו הוא, לפי שזו העסק היחודי שאין בו טרדא) הוא "לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו", עיי"ש.

(63) פרשתנו יד, יח.

(64) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו.

(65) הפרש שבין שני הענינים – ראה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 161, 188.

(66) כמובן מהמבואר בלקו"ת ראה (כו, א. כה, א"ב)